

Gárdonyi 100

Végéhez közeledik az egri emléké

Egernél talán még Agárd és Gárdony sem ragaszkodik jobban az „egri remete” életművéhez. Halálának 100. évfordulóján a hevesi megyeszékhely lakói és intézményei összefogtak, hogy méltó módon emlékezzenek rá. Ahogy a rendezvénysorozat szervezői maguk fogalmazták: „Gárdonyi Géza munkássága és Eger városa összeköt, ismeretlen ismerőssé kovácsol mindannyjunkt.” Ezért e közös élmény megünneplésére az idei esztendő március és december közötti szakaszát Gárdonyi 100 Emlékévvé nyilvánították.

2005-ben a legnépszerűbb, magyar nyelven kiadott regény kiválasztását célzó Nagy Könyv versenyen az Egeri csillagokra közel négyszázezer olvasói szavazat érkezett. Ez a mű nyerte el a „Magyarország legkedveltebb regénye 2005” címet. Eger dicsőséges és győzedelmes várvédelmének történetét eddig húsz nyelvre – köztük vietnamira és kínaira – fordították le (2015-ben még törökül is kiadták). A regényből készült, Várkonyi Zoltán rendezte adaptációt – csak az eladott mozijegyeket számolva – 9,36 millióan látták, de később a tévécsatornák jóvoltából ez a szám megtöbbszöröződött. (Egyébként az utolsó magyar némafilm is az Egeri csillagok volt. Azt Fejős Pál rendezte 1923-ban, de nézőszámáról nem maradt fenn hiteles adat.) Noha Gárdonyi a termékenyebb írók közé számítható (az említett versenyben a két másik regényét is – Láthatatlan ember és Ida regénye – beszavazták a legjobb százba), vitathatatlan csúcsműve egyértelműen az Egerhez kötődő. A városhoz számos jeles irodalmár kapcsolódott (mások mellett Bródy Sándor is a falai között született), az imént írtakra tekintettel azonban kétségtelenül mindmáig Gárdonyi a település legnagyobb népszerűsítője. Így látták ezt kortársai is, hisz a helyiek Eger díszpolgárává avatták, s már életében utcát neveztek el róla, elhunytakor pedig az egri vár keleti szegletében (Bebek-bástya) kapott tőlük díszsírhelyet és pompás temetést. Méltányolandó, egyben joggal elvárható, hogy az akkori polgárok mai utódai is emlékezzenek és emlékeztessenek rá.

Az 1863. augusztus 3-án Agárdpusztán Ziegler Géza néven született szerző német eredetű, lutheránus családból származott, s itt magyarosodott meg annyira, hogy Ziegler Sándor – Gárdonyi édesapja – 1848/49-ben már fegyvereket gyártott a magyar honvédségnek. Utóbb géplakatosként vándorló életmódot folytatott, néha mindössze heteket-hónapokat időzött családjával egy-egy uradalomban. Addig dolgozott csak egy helyütt, míg mindent megszerelt, összeállított, felújított. Amennyiben tehetős és igényes volt a földbirtokos és a rendszeres karbantartásra, rögtöni javításra is gondolt, akkor viszont éveket is töltöttek az adott helyszínen. Agárdon nem laktak hosszan.

Egerrel az előbb G. Ziegler Géza, majd Gárdonyi Z. Géza, végül Gárdonyi Géza néven jelentkező szerző először akkor került kapcsolatba, amikor választott hivatására, a tanítói pályára készült. Az egri érsektől kapott szegénységi bizonyítvány révén lett a helyi Líceum ingyenes növendéke. 1897-ben aztán visszatért ide, hogy 1922-ben, éppen száz éve bekövetkezett haláláig e városban éljen.

Egernek – az eredeti szándékot beteljesítve – sikerült rendkívül sokoldalúvá, színessé és vonzóvá tenni az emlékezést. Az utcákat már kora tavasztól ellepték a molinók és a szüntelenül cserélődő falragaszok, amelyek az emlékév eseményeire hívták fel a figyelmet.

Áprilisban az Egeri Érseki Palota Erdődy-termében tartottak konferenciát, amely elsősorban Az Isten rabjai című regény, illetve a Dante és Gárdonyi témakört tekintette át. A nyitóelőadást („Az isten az én

„Egerrel az előbb G. Ziegler Géza, majd Gárdonyi Z. Géza, végül Gárdonyi Géza néven jelentkező szerző először akkor került kapcsolatba, amikor választott hivatására, a tanítói pályára készült.”

szívemben lakik” – Gárdonyi Géza és az írói felelősség) *Keller Péter*, Gárdonyi dédunokája tartotta. A palota második emeletén egy október végéig látogatható kiállítás az „ezerarcú Gárdonyit” igyekezett közelebb hozni az érdeklődőkhöz. A Főegyházmegyei Könyvtár által összeállított tárlaton több, „a Ziegler-időszakot” idéző emléket is bemutatnak. Látható volt egyebek mellett az író *Sík Sándorral* és *Prohászka Ottokárral* folytatott levelezésének egy-egy darabja. Különlegességként két eredeti, Gárdonyi által készített festmény és Dante Poklának fordítása is helyet kapott, Kosztolányi Dezső gyászbeszéde is olvasható volt.

Tavasztól Gárdonyi-sétákat szerveztek, melyek résztvevőivel felferesték a város valamennyi, az íróhoz köthető helyszínét. Nyáron a Harlekin Bábszínház által alkotott óriási Gárdonyi-bábbal is járták a város központját ölelő utcákat, tereket. Ez igazi idegenforgalmi szenzáció lett, amire sok-sok hazavitt közös „szelfi” és egyéb fénykép a bizonyíték. Nagy sikere volt annak a városi túrának is, amelyet inyesmeszteri élményekre építettek: Gárdonyi egyik kedvencének feltalálásával és „hegy levével” történő öblítésével (pisztráng fehérboros mártással, Egri Csillag borral) tettek emlékezetessé. Egy helyi cukrász Gárdonyi-tortát és Gárdonyi-fagyaltot alkotott. Az Egri Borvidék borászai – bor- és szőlőtermelők, cégek, borvidéki önkormányzatok, magánszemélyek összefogásával – megalkották a „Gárdonyi 100 Egri Csillag Superior” borkompozíciót, amellyel első alkalommal az Eszterházy Károly Katolikus Egyetemen tartott Gárdonyi 100 Egri Borkóstoló Gálán találkozhattak az érdeklődők. (A várvédők diadalévére emlékeztetve, mindössze 1552 palack készült a nevezetes nedűből.) Az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem másik rendezvénye, a „Rezgés” című, „Ismerd meg jobban Gárdonyi Gézát!” alcímű, interneten közvetített és rögzített (visszajátszható) beszélgetés volt, amelyet *dr. Kusper Judit*, az egyetem Nyelv-és Irodalomtudományi Intézetének igazgatója folytatta *Szalainé Király Júlia*, a Dobó István Vármúzeum muzeológusával.

A Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár „Szőlővessző, mely idegenből hozva egri tőkévé lett – A polihisztor Gárdonyi Géza” címmel nyitott meg, majd indított útra vándorkiállítást. Az Érsekkertben megrendezett Viva la musica koncerten a város kórusai és szólistái adták elő a zeneszerzésben is sikeres Gárdonyi dalműveit, nótáit és azon dalamokat is, amelyeket az ő verseire írtak.

Az író tiszteletére augusztus 6-án irodalmi pikniket szerveztek, melyen *Balla Eszter* és *Kamarás Iván* színművészek tolmácsolták Gárdonyi műveinek egy-egy részletét. A Gárdonyi Napok keretében diákoknak Csillagtúrát is szerveztek. Az Egri csillagok című regényből jól ismert helyszínek, a Dobó István Vármúzeum munkatársa által vezetett bejárásán több mint százan vettek részt.

A Gárdonyi Géza Emlékmúzeumban (emlékházban, emlékkertben) rendszeresek voltak a rendhagyó tárlatvezetések (Gárdonyi műhelyé-

ben – Aranymorzsák), amelyek egy csésze tea mellett bemutatták az író egri munkásságát. A kellemes beszélgetések során felidéztek a személyéhez kötődő helyi legendákat és valós történeteket. Az irodalmi tereferék során végigkísérték és decemberig végigkísérik Gárdonyi regényes életét, bemutatják írói műhelyét, feltárva titkait, amelyeket életében senkivel nem osztott meg, de gondosan gyűjtött hagyatékában a sorok között olvasni tudó utókorra hagyott.

A tartalom interaktív programok kísérik, amely során ki-ki gondolatban megírhatja az új regényt, amely Gárdonyi Géza életéről szól majd. Nagy teret szentelnek Gárdonyi Géza titkosírásának, a „tibetűk”-kel írt szövegek megfejtésének is.

A Gárdonyi-kertben fellépő Pavanne táncgyűttes egri színészekkel karöltve színre vitt Eltáncolt irodalom című előadásában a bemutatott táncokat Gárdonyi írásából felhangzó részletek kísérték, amelyekben pontosan az adott táncról vagy zenéről elmélkedett.

A Gárdonyi Géza Színház is különlegességgel készült. Élvonalbeli magyar koreográfusokat kért fel, hogy készítsenek önálló táncetűdöket Gárdonyi Hosszúhajú veszedelem című novellafüzérének egy-egy gyöngyszeméből. (Ez Gárdonyi azon könyve, amelyben megrögzött agglegények beszélnek el, miért nem nősültek meg.) Ez az érzelmi tartalom indította el a koreográfusok teremtő fantáziáját. Az egymáshoz társított tánckompozíciókból az évtizedeken át elfojtva parázsló fájdalom remegése, a be nem teljesedett szerelem örök szépsége sugárzik – írja a műsorismertető.

A *Kulcsár Noémi, Feledi János, Grecsó Zoltán, Halász Gábor és Topolánszky Tamás* által *Halász Gábor* zenéjére írt alkotásokat a GG Tánc Eger táncművészei adták-adják elő. Az ősbemutató szeptember 21-én volt.

1552. október 17-én hagytak fel a török hadak Eger ostromával és vonultak el a vár alól. Hagyományosan mindig október 17-én tartják meg a győzelem ünnepét, az Egri Vár Napját. Az emléknapot múzeum-pedagógiai és kézműves foglalkozásokkal, haditorna-bemutatókkal, történelmi játszóházakkal és szakmai programokkal ünneplik, ami idén szintén kibővült Gárdonyi emlék-elemekkel is.

Október 30-án, az író halála évfordulóján az egri várban rendezték meg a Gárdonyi Emléknapot. Ez alkalommal emlékkonferenciát, irodalmi teadélutánt tartottak, amit sírjának megkoszorúzásával kötöttek egybe. A napot gálaest zárta, aminek a Gárdonyi Géza Színház adott otthont.

A színház továbbra is repertoárján tartja a Hosszúhajú veszedelmet, s az Emlékház programjai is decemberig folynak tovább.

Eger a város Gárdonyi-emlékévével igen magasra tette a léceket. Megmutatta, hogy egy valóban lokálpatrióta közösség önerejéből mi mindenre képes. Csak gratulálni lehet úgy a szervezőknek, rendezőknek, mint az eseményeket megjelenésükkel valóságos ünnepé avató résztvevőknek. Minden ember annyit ér, amennyit tesz! – vallotta Gárdonyi. Az egriek sokat érnek – bólogatna most pipafüstöt fújva.

- háas -

„Hagyományosan mindig október 17-én tartják meg a győzelem ünnepét, az Egri Vár Napját.”

Látogasson el honlapunkra: www.nemzetisegek.hu